

перечностей"⁷³. Ця лєнінська формула знаходить своє повне підтвердження і в діяльності товариства в умовах капіталістичного ладу. Досліджуючи освітню діяльність технічної інтелігенції, ми повинні визначити те раціональне зерно, вказуючи на яке В.І.Лєнін писав, що просвітительський і марксистський напрям "характеризується тим, що можна б назвати історичним оптимізмом..."⁷⁴.

Ф. П. Шевченко

РОЛЬ КИЇВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ В КУЛЬТУРНИХ ЗВ'ЯЗКАХ УКРАЇНИ З БАЛКАНСЬКИМИ КРАЇНАМИ У ХУІІІ СТ.

Про місто Київ, І500-річчя якого широко відзначається, вже існує велика література. Та доводиться при цьому зазначити, що не всі періоди і проблеми знайшли належне висвітлення. Немає, наприклад, праць, в яких би не фрагментарно, а послідовно і всебічно висвітлювалася роль і значення Києва в розвитку історичних зв'язків, єднання і дружби між народами в різні періоди історії та в різноманітних сферах життя. В цій справі є широке коло питань для досліджень.

В даному повідомленні зупинимося на одному із аспектів ролі Києва в культурних зв'язках Росії та України в ХУІІІ ст. з іншими країнами, навівши приклади з діяльності Київської академії, загальноосвітнього, тривалий час єдиного вищого учбового закладу в Східній Європі. Навколо Академії групувалися наукові сили, діячі культури.

Ряд проблем пов'язаних з історією Київської академії, вже знайшов своє висвітлення в історичній літературі¹. Отже, звернемо увагу лише на те, яке значення мав цей вищий учбовий заклад для балканських країн у ХУІІІ ст.

Відомо, що в Київській колегії, а після і в Академії, навчалася молодь України, Росії і Білорусії. Прибували сюди, долаючи різні перешкоди, серби, болгары, чорногорці та представники інших народів. Це дало підставу видатному українському вченому, письменнику І.Франку твердити, що Київська академія "в значній мірі була інституцією інтернаціональною, якої вплив простягався далеко за межі України"². Її значення і вплив на розвиток культури та освіти відзначали сучасники і тепер про це говорять вчені різних країн. Болгарський історик В.Хаджиниколов пише, що Київська академія, починаючи з кінця ХУІІ ст. "є одним з найголовніших розсадників освіти серед болгар, румунів і сербів"³.

У Київській академії в різний час працювали викладачами, професорами такі видатні діячі культури, науки і літератури, як Сімеон Полоцький, Інокентій Гізель, Іоанікій Галятковський, Лазар Баранович, Феофан Прокопович, Стефан Яворський, Дмитро Ростовський, Георгій Кониський та багато інших. Їх твори були відомі не лише на Україні та в Росії, а далеко за їх межами, зокрема в балканських країнах.

⁷³ Лєнін В.І. Повн. збір. творів, т. 2, с. 516.

⁷⁴ Там же, с.517.

¹ З численної літератури слід назвати зведеного характеру праці: Вишневський Д. Киевская академия в первой половине ХУІІІ столетия. Киев, 1903; Тітов Хв. Стара вища освіта в Київській Україні кінця ХУІ - поч. ХІХ ст. К., 1924; Хижняк З.І. Клево-Могилянська академія. К., 1981.

² Записки наукового Товариства ім. Шевченка, 1904, т. 64, с. 33.

³ Хаджиниколов Веселин. Съединето на Русия с Украина и болгарският народ. - Исторически преглед, 1954, № 2, с. 51.

Київська академія стала відома серед населення інших земель через своїх вихованців. Були також інші шляхи, якими поширювалась слава цього закладу, і молодь з різних країн, щоб здобути знання та освіту, їхала до Києва.

Про навчання в Київській колегії в XVII ст. вихідців з інших країн згадується в документах. Так, наприклад, перед підписанням Андрусівського перемир'я 1667 р. російський уряд дав вказівку київським воеводам, щоб з "неприятельських" міст в Колегію нікого не допускали, бо через них можуть відбутися "смути" і всякі прикrostі⁴. Цю заборону та інші обмеження дуже скоро було знято.

Про вихідців з балканських країн, що вчилися в Київській академії, є згадки в різних працях. Але заслуговує на увагу стаття професора М.Петрова, опублікована в 1904 р.⁵ Цінність її полягає в тому, що автор зробив першу спробу узагальнити факти і цим самим звернув увагу на роль і значення Київської академії в культурному розвитку південнослов'янських народів. Автор статті обмежився лише використанням опублікованого матеріалу, який вважаємо за доцільне поповнити даними, почерпнутими з архіву. Не всі згадувані М.Петровим особи були сербами. В їх числі були вихідці з Хорватії, Словенії, Чорногорії і Боснії.

Дані про навчання вихідців з південнослов'янських земель збереглися починаючи з 1726 р. Першим у списку студентів Київської академії М.Петров записав Діонісія Новаковича з Далмації, який вчився з 1726 до 1737 р., тобто закінчив повний курс^ж. В 1731 р. з "сербської країни" Белграда прибув до Київської академії і три роки тут "студовав" (навчався) ієромонах Стефан Дмитрієв. У 1734 р. виїхав у Москву для навчання "словено-латинського діалекту"⁶. М.Петров зазначав, що ієродиякон Хоповського монастиря в Сремі Арсеній Стайкович і ієродиякон Дєпавінського монастиря в Хорватії Стефан Станіславлев у жовтні 1731 р. прибули до Відня і просили російського посла дати їм паспорти для навчання в київських школах. Документи свідчать, що Арсеній Стайкович учився в Києві у 1731-1733 рр.⁷ Маємо відомості, що у вересні 1732 р. був київським студентом ієромонах Леонтій Васильєв з містечка Каваран Шибши "Цесарської області"⁸ тодішньої Габсбургської монархії.

До Києва для навчання прибували й групами. В травні 1733 р. з м.Карловця прибув ієродиякон Арсеній Стойко ще з двома товаришами - Яковом Івановичем та Іваном Поповичем. Але Арсеній Стойко з Києва в червні того самого року виїхав до Москви "для наук и некоторых его нужд". Повертався він з Москви через Київ на батьківщину в березні 1736 р. з книгами та церковними речами.⁹

⁴ Акты относящиеся к истории Южной и Западной России. Спб., 1869, т. 6, с. 86.

⁵ Петров Н. Воспитанники Киевской академии из сербов с начала синодально-го периода и до царствования Екатерины II (1721-1762). - Известия Отделения русского языка и словесности имп. Академии наук, 1904, т. 9, кн. 4, с. 1-16.

^ж Дані, взяті з статті М.Петрова, податись без посилань.

⁶ Центральний державний історичний архів УРСР в Києві (далі - ЦДІА), ф. 59, спр. 390, арк. 10.

⁷ Там же, спр. 320, арк. 3.

⁸ Там же, арк. 7, 8, 14.

⁹ Там же, спр. 2066, арк. 129.

В наступні роки прибули до Києва і вчилися в Академії: 1740 р. - Євстафій Скерлетов із Далмації⁸, 1741 р. - Арсеній Іванов із Карловця¹⁰, 1743 р. - Костянтин Секур - "венеціанський підданий" (Далмації), в 1744 р. - ієродиякон Прохор з Петроворадіна, Авакум Ковачевич та ієромонах Фока. В 1745 р. вчатьс я в Академії серби Амвросій Лукін і Симеон Белич. У вересні місяці того самого року були прийняті на навчання прибувши з Петроворадіна Осип Савин, який закінчив Академію в 1754 р.¹¹, Іван Кондратьєв та Іванов¹².

Згадувані М.Петровим Іван Боцневич із Бардієва був українцем з Пряшівщини, а Олексій Кертис не серб, а українець з м.Мукачеве¹³.

Цікавий шлях пройшов Мойсей Панаїотов родом з Белграда, який у 1746 р. поступив до Переяславської колегії, в 1748 р. перейшов у Київську академію, а в 1749 р. - у Московську. Повернувся на батьківщину в 1752 р.

Вчилися в Київській академії 1749 р. - Богдан Петров із м. Крижеви¹⁴, Сава Дмитрієв з м. Сегід¹⁵, і Михайло Миркович з м.Ясениця¹⁶. У М. Петрова є згадка, що з 1750 до 1755 р. навчалися Ісай Новакович, Павло Вуїч, чернець Йосиф, Макарій Петрович родом з Темешвара, Христофор Папич, Йосиф Виткович, відомий пізніше сербський культурний діяч, письменник Іван (Іован) Раїч, ієродиякон Дамаскін. У 1752 р. студентами Академії були серби - ієродиякон Никола Дмитрієв і два світських юнаки.

Крім цього в документах згадується про прибуття в жовтні 1753 р. для навчання "нации сербской, области Турецкой" з м. Требіна ієромонаха Афанасія¹⁷.

В тому ж році студентами Академії був серб Михайло Вані¹⁸, а з 1755 р. вчиться "из венгерського города Белграда... венгрия" Авраам Арадій¹⁹. Напевно, йдеться про місто Альба Юлія в Трансільванії. Можливо, що Арадій був сербом з цього краю.

В 1757 р. до Києва прибули дев'ять чорногорців і поступили до Академії. Але наступного року російський уряд перевів їх для навчання в петербурзький Сухопутний шляхетський кадетський корпус²⁰.

У Київську духовну консисторію 9 березня 1758 р. подав донесення ієродиякон Геннадій Євтимович, родом з м.Басія. Прізвище його батька було Євтимій Дюкич, що є одним із свідчень про сербську національність²¹. В той са-

* В 1742 р. він успішно закінчив Академію і був призначений в ній викладачем у вищий клас граматики-синтаксису. Див.: Вишневський Д. Вказ. праця, с. 117.

¹⁰ ЦДІА УРСР, оп.59, спр.2066, арк. 129.

¹¹ Там же, спр.2919, арк.69.

¹² Там же, спр. 1256; арк. 61-62. В тексті ім'я Іванова написано нерозбірливо.

¹³ Там же, ф. 127, оп. 1020, спр. 88, арк. 2.

¹⁴ ЦДІА УРСР, ф. 127, оп. 144, спр.88, арк. 2.

¹⁵ Там же, арк. 3.

¹⁶ Там же, арк. 4.

¹⁷ Там же, оп. 161, спр. 139, арк. 1-2.

¹⁸ Там же, оп. 148, спр. 51, арк. 8.

¹⁹ Там же, ф. 59, спр. 2587, арк. 5.

²⁰ Дичков Л. О назначении "черногорского шляхетства молодых людей" в студенты Киевской академии. - Киевская старина, 1901, январь, с. 6-7.

²¹ ЦДІА УРСР, ф. 127, оп. 153, спр. 18, арк. 1.

мий день подав "донесення" ієродиякон Сильвестр Іванович Станкович, родом теж з м.Сентадрія. Обидва були прийняті "в науčenje" до Академії²². В 1761 р із м. Петроворадина прибув до Київської академії Петро Секулич²³.

Свій список студентів-сербів М.Петров закінчує 1762 р., вступом до Академії Арсенія Івановича, якого послав вчитися будимський єпископ, теж вихованець цієї школи, вже згадуваний Діонісій Новакович. Але поза його увагов залишилися дані про студентів, які в тому ж 1762 р. ще не присягали в зв'язку з вступом на престол Петра Ш. Серед "заграничних" студентів значиться: Іван Ігнатович Концаревський (Концаревич) "от пределов Далматинских, Республіки Венеціанской", з міста Бенковца²⁴. В 1764 р. в "школі піітики" вчився кінного сербського гусарського полку з м. Новомиргорода син священника Василь Росенський²⁵. 26 липня 1767 р. київському митрополиту було подано "донесення" вихідця із Туреччини сербина ієродиякона Якова, який просив дозволити навчатися в Академії²⁶.

Київський генерал-губернатор Глебов у 1765 р. у докладі, поданому на ім'я царіці про стан Київської академії, писав, що тут навчаються і "приходящие иностранцы, то есть: валахи, молдавцы, сербы, греки и поляки благочестивого исповедания"²⁷. "Поляки благочестивого исповедания" - це православне українське і білоруське населення, яке жило на землях, що перебували тоді в складі Речі Посполитої. Згадаємо і про те, що в 1768 р. в пунктах від київської єпархії для Комісії по складанню нового уложення відносно Київської академії зазначалося, що при ній створена бурса (своєрідний гуртожиток) для розміщення незабезпечених студентів, як "природных российских", а також "из иных стран приходящих православного греческого исповедания, как то: греков, валахов, молдавцев, болгаров, сербов и поляков благочестивых"²⁸.

Наведемо кілька прикладів про навчання в Київській академії виходців в Валахії та Молдавії.

З грудня 1746 р. київський губернатор Леоньев повідомляв у Петербург про прийняття в Київську академію "заграничного жителя волошенина Урсуда Євстратієва"²⁹. В 1750 р. прибув до Києва із Валахії "звання посполитого" внак Володимир (це ім'я він одержав у зв'язку із постриженням в монахи). Навчався він у Київській академії до 1762 р., а після того "находился в разных частях для обучения детей", пізніше у Воронізькій семінарії був "учителем школы грамматики, латинского и французского языков"³⁰. В 1752 р. поступили до Київської академії волохи ієромонах Софроній і монах Діонісій³¹. У листопаді 1753 р. до Академії був прийнятий Герман родом із с. Бе-

²² ЦДІА УРСР, ф.127, оп.153, спр.18, арк. 19.

²³ Там же, ф. 59, спр. 3782, арк. 1.

²⁴ Там же, ф. 127, спр. 4021, арк. 12.

²⁵ Там же, оп. 159, спр. 16, арк. 3.

²⁶ Там же, ф. 59, спр. 5275, арк. 5.

²⁷ Там же, спр. 4736, арк. 3-4.

²⁸ Акты и документы, относящиеся к истории Киевской академии. Киев, 1906, т. 3, с. 426.

²⁹ ЦДІА УРСР, ф. 127, оп. 141, спр. 119.

³⁰ Центральна наукова бібліотека АН УРСР, Рукописний відділ. Збірка О.М.Лазаревського, № 6166.

³¹ Петров Н. Назв. праця, с. 3; ЦДІА УРСР, ф. 59, спр. 2501, арк. 1.

чиста, що біля м. Радауци в Молдавії³². В числі вихованців Київської академії був Гавриіл Бенулеску-Бодоні, майбутній відомий молдавський діяч культури³³. Навчався в Київській академії пізніше відомий валашський культурний діяч Удріште Нестурел³⁴.

Студенти, які прибули до Києва з балканських країн, заявляли про мету, з якою вони поступали в Академію: "В Русь, для науки в Киев", "В Братский училищной монастырь для науки*", "Для обучения", "Для лутчаго обучения пожелал в Киев итти".

Іноді давались обгрунтування, чому це робилося. Вивчати латинську мову прибували "для тамошней в сербском народе в латинском языке нужде". Згадуваний ієромонах Герман з Молдавії, який у себе на батьківщині був "обучен грамоте русской и волоской", прибув до Києва для "обучения" латині та "исправления" російської мови³⁵. Студенти заявляли, що після навчання мають твердий намір повернутися назад, на свою батьківщину, як, скажімо, Арсеній Іванович: "ныне обратно имею намерение в отчество свое, в надежду которого я через только год в Академии учение получал, отитти"³⁶.

Збереглися дані також про вік та соціальне становище студентів з балканських земель. За своїм віком і студенти серби і волохи мало чим відрізнялися від українців. Були серед учнів діти, наприклад, згадуваний Іван Концаревич, який прибув до Києва дев'яти років, юнаки - Афанасію з Требіна було 18 років, Герману з Молдавії - 20 років, а Сильвестр Іванович мав уже 28 років³⁷. Така значна різниця у літах між студентами була тоді характерна для складу слухачів Академії.

Особи, що прибули навчатися з балканських країн, переважно походили із простолюдинів. Тільки одиниці з них мали більш-менш заможних батьків. Так, наприклад, купцями були батьки згадуваних ієродиякона Геннадія Євтимовича Дюкича та Івана Секуліча. Родичі Євстафія Скерлетова були військового звання, сином поручика був Іван Концаревич.

Добирались до Києва по-різному, долаючи довгий шлях і всілякі труднощі. Їхали "за спасибо" на попутних підводах, головним чином з купецькими валками. Рідше мали коня і їхали верхи. Так, згадуваний Леонтій Васильєв з Каваран Шибеша до Києва їхав верхи з 11 червня до 3 вересня 1732 р. Їхав, як і всі вихідці з австрійських земель, через Токай, Львів, Олеськів на Почаїв (інші через Броди, Чуднів і Фастів³⁸. Значна кількість студентів, не маючи ніяких коштів, проходили шлях до Києва пішки³⁹. Серед них був майбутній сербський письменник Іован (Іван) Раїч⁴⁰. Прибували до Києва навіть без відповідного одягу, або, як зазначалося в документах, мали "крайнее в одежде оскуднение".

32 ЦДІА УРСР, ф. 127, оп. 148, спр. 84, арк. 1-3.

33 Исторические корни связей и дружбы украинского и молдавского народов. Киев, 1980, с. 152.

34 Dan Horie Mazilu. Udriște Nesturel. București, 1974, p. 94-95.

* Академія містилася при Києво-Братському монастирі, а тому зустрічаються і такі заяви, як наведені в тексті.

35 ЦДІА УРСР, ф. 127, оп. 148, спр. 84, арк. 3, 10.

36 Там же, оп. 1020, спр. 2082, арк. 1.

37 Там же, оп. 153, спр. 19, арк. 1.

38 Там же, ф. 59, спр. 324, арк. 39.

39 Там же, ф. 127, оп. 161, спр. 139, арк. 3.

40 Скерлић Іован. Историја нове с ске књижевности. Београд, 1953, с. 8,48.

Навчаючись у Києві, студенти з балканських країн жили так само, як і інші студенти, тобто перебували в дуже важкому матеріальному становищі. Генерал-губернатор Глебов у згадуваному докладі цариці писав, що шляхетські, козацькі і заможні священників діти утримуються на кошти своїх батьків, а решта живе "сиротским иждивением... питаюсь и одеваюсь от подаяния щедрых людей. С сими сиротами и бедными живут, питаются и снабждаются многие для наставления во благочестии приходящие иностранные"⁴¹.

Стипендій тоді не існувало, одержувати допомогу від родичів значна більшість студентів з балканських країн не могла. Прожити під час навчання допомогало те, що більшість з них були ченцями, а таких студентів за вказівкою київської консисторії і самого митрополита розподіляли заради приміщення і "довольствування" в різні монастирі: Братський, Петропавловський, Михайло-Золотоверхий, Пустинно-Миколаєвський, Катерининсько-Грецький, Видубецький та ін.⁴² Деякі з цих монастирів були близькі до місця навчання, а такі, як Видубецький, Петропавловський, далекі, і студенти-монахи вважали для себе за краще жити біля самої Академії, тобто в "Братском - училищном монастыре". Тут жила і більша частина студентів-сербів. Як видно з листа ректора Академії Георгія Кониського в київську консисторію 18 лютого 1754 р., студентам "сербо-словенського народу" виділялися "чулан и порции определены"⁴³. Світські студенти жили на приватних квартирах та в бурсі⁴⁴.

Коли наступали вакації (канікули), то студенти-іноземці, не зважаючи на далекий шлях і труднощі, добирались до себе на батьківщину "для свидания" з родичами, а також, щоб одержати якусь матеріальну допомогу⁴⁵. Відомо, що під час вакацій студенти Київської академії розходилися по всій Україні, заробляючи собі на життя. Може цього не робили студенти балканських країн, бо збереглася згадка, що на цей час їх розподіляли по київських монастирях⁴⁶.

Життя студентів з балканських країн, як і українців, було переважно нелегким, і, безумовно, тільки найстійкіші з них могли закінчити курс навчання.

М.Петров висловив думку про те, що навчання сербів у Київській академії було пов'язано передусім з необхідністю підготовки вчителів для сербських шкіл. З цим твердженням слід погодитись. У праці П.Кулаковського наведено ряд даних про те, яку велику увагу приділяла сербська громадськість організації шкіл у першій половині XVIII ст.⁴⁷ Серед студентів-сербів згадуються два, з м. Петроворадина - Прохор (1744 р.) і Осип Савич (1745 р.), навчання яких співпадає з часом створення в цьому місті школи⁴⁸. Закінчив-

⁴¹ ЦДІА УРСР, ф. 59, спр. 4736, арк. 3-4.

⁴² Там же, ф. 127, оп. 144, спр. 88, арк. 2,34; спр. 51, арк. 3; оп. 153, спр. 18, арк. 3.

⁴³ Там же, оп. 161, спр. 139, арк. 9.

⁴⁴ Там же, ф. 51, оп. 1, спр. 2731, арк. 2,5,7; ф. 59, спр. 4736, арк. 5; про стан бурси див.: Тітов Ів. Вказ. праця, с. 216-217.

⁴⁵ ЦДІА УРСР, ф. 59, спр. 2066, арк. 129; спр. 4047, арк. 1.

⁴⁶ Там же, ф. 127, оп. 144, спр. 88, арк. 2-4.

⁴⁷ Кулаковский П.А. Начало русской школы у сербов в XVIII в. Очерк истории русского влияния на югославянские литературы. - Известия отделения русского языка и словесности имп. Академии наук, 1903, т. 8, кн. 2, с. 100-102.

⁴⁸ Костич М. Православная сербская церковь в Австрии. - Труды Киевской духовной академии, 1869, май, с. 374.

ши Академію і повернувшись на батьківщину, вони дійсно займалися в різний час і викладацькою діяльністю. Вже згадуваний Діонісій Новакович був префектом школи в Новому Саді, Іован Раїч - в Карловці, Темешарі і Новому Саді. Немає у нашому розпорядженні даних про те, що робили інші випускники Академії після її закінчення, але знання здобуті тут давали їм право і на викладацьку роботу.

Вихованці Київської академії одержували відповідні документи про навчання⁴⁹. Так, наприклад, 31 серпня 1751 р. Арсеній Іванович подав "донесення" київському митрополиту, в якому писав, що навчався в Академії з 1741 р., пройшов встановлений курс і бажає повернутись на батьківщину. У свідоцтві, виданому київським митрополитом 3 вересня, говориться, що А.Іванович вивчав давні мови - грецьку, єврейську, латинь, а також інші предмети і закінчив Академію. Відомі викладачі і вчені - ректор Академії Сильвестр Кулябка і префект Георгій Кониський теж письмово засвідчили, що Арсеній Іванович "с начала учения своего по совершенное тех языков и священной богословии окончание преизрядно учены, во всяком добропорядочном обхождении всегда во всем находится, постоянно"⁵⁰. Але про його діяльність на батьківщині нам нічого не відомо. Слід зазначити, що діяльність вихованців Київської академії на Балканах є одним із цікавих і важливих питань культурних взаємозв'язків, на жаль, ще мало вивченим.

Додамо, що вихідці з балканських країн у XVIII ст. вчилися не лише в Київській академії, а й в Переяславській⁵¹, Чернігівській, Харківській колегіях. І це заслуговує на дослідження.

Вихідці з балканських країн вчилися в Академії по кілька років, вступали в контакти з певними колами українського населення, громадськості. І, безумовно, це впливало на формування їх поглядів і світогляду.

Вихованці Київської колегії XVIII ст. і Академії XVIII ст. внесли значний вклад у справу розвитку освіти балканських країн. І йдеться не тільки про уроженців цих країн, які навчалися в Києві, а й про досить значне число українців, які в різний час розгорнули свою освітню діяльність на Балканах. Цій важливій темі вже приділялася відповідна увага в літературі, зокрема, досить ґрунтовно на багатому фактичному матеріалі освітив це питання П.Кулаковський⁵². Та визріла потреба звернутися до цієї теми, поповнивши її фактичним матеріалом, та зробити відповідні висновки.

Наведені факти дають підставу твердити, що Київська академія відіграла важливу роль у розвитку культури, освіти і науки не тільки на Україні і в Росії, а й у зарубіжних країнах. Багатий фактичний матеріал має знайти своє відображення на картах історичного атласу Української РСР.

⁴⁹ Акты и документы, относящиеся к истории Киевской академии. Киев, 1906, т. 1, ч. 2, с. 273.

⁵⁰ ЦДІА УРСР, ф. 127, оп. 1020, спр. 2082, арк. 1-2.

⁵¹ Див.: В.Г.Ученики переяславских славяно-латинских школ в 1744 г. - Киевская старина, 1888, октябрь, с. 24-25.

⁵² Кулаковский П.А. Указ. соч. Известия отделения русского языка и словесности имп. Академии наук, 1903, т. 8, кн. 2, с. 246-311; кн. 3, с. 190-291.